

ФЕМІНІСТИЧНИЙ СКЕПТИЦИЗМ ДОРІС ЛЕССІНГ

У статті вводиться нове поняття «феміністичний скептицизм» у зв'язку з проблемою формування теоретичних засад літературного скептицизму у сучасному англійському романі. Феміністичний скептицизм Д. Лессінг позначає інтелектуальну настанову британської письменниці, актуалізовану у її творах, яка має на меті подолання догматизму феміністичної думки.

Ключові слова: *феміністичний скептицизм, скептицизм, «смерть автора», авторський задум, англійський роман.*

Лессінгівський літературно-критичний дискурс не оперує поняттям «феміністичний скептицизм», принаймні, до сьогодні¹. Та все ж нам видається можливим, а у річищі міркувань про скептицизм у літературі і доцільним, вести мову про ті практики скептицизму у романах Доріс Лессінг, які заохочують до полеміки з феміністичною рецепцією її творів, надто за того стану справ, який склався у лессінгознавстві. Феміністична критика, по-перше, домінує в академічних студіях ще від початку 1960-х, а це, зрозуміло, обмежує інтерпретаційне поле романів письменниці, і, по-друге, вона щонайменше не враховує, а фактично суперечить власній авторській позиції Лессінг, що на ній вона завжди рішуче наполягала – у численних інтерв'ю, виступах, коментарях до романів тощо. Зрозуміло, стосунки між автором і критиком (чи автором і читачем) не можуть бути вирішені раз і назавжди, вони є предметом постійної інтелектуальної бесіди, втім у випадку з цією письменницею є підстави переглянути усталену конфігурацію «автор-критик» тією мірою, якою це сприятиме подоланню стереотипів рецепції доробку Лессінг і сприятиме виробленню багатоаспектного підходу, який визначає новітні тенденції у лессінгознавстві XXI ст.

Дієюю тактикою подолання обмеженості одних підходів є застосування інших. Осмисленою і декларованою неодноразово самою письменницею є її

¹ В інформаційному просторі інтернету, в соціальних мережах віднедавна з'явилося таке ж словосполучення, але з іншим смисловим наповненням. Сфера його функціонування обмежується користувачами – так званою «sceptic community» або «scepticism movement», котрі у доволі зниженому ключі відгукується про фемінізм як соціально-політичний рух.

скептична настанова, це присутньо подвійний фактор спротиву одноманітності прочитань. Як у ранніх, так і у пізніх романах Лессінг її авторський скептицизм оприявнюється на концептуально-тематичному рівні, в композиційно-жанровій структурі, в образності, а також у низці тих поетикальних засобів, які уможливають літературну апропріацію скептицизму як полемічного дискурсу.

Зазначимо, що «феміністичний скептицизм» є робочим поняттям, поруч з такими, як «епістемологічний скептицизм», «моральний скептицизм» чи «релігійний скептицизм», які разом покликані утворити робочу типологію скептицизму за результатами аналізу романів у межах широкого наукового дослідження. Поняття «феміністичний скептицизм» не претендує на всеохопність, а лише присутньо і в загальних рисах позначає один із різновидів літературного скептицизму. Процес типологізації невід’ємний від спрощень та умовності, проте для формування теоретичних засад літературного скептицизму необхідне впровадження нового понятійного апарату, який би окреслив сфери функціонування скептичного у сучасному романі Великобританії. Феміністичний скептицизм позначає (1) інтелектуальну настанову, що прямує до **подолання догматизму** феміністичної думки та критики, а також (2) **низку інструментів**, за допомогою яких скептична настанова актуалізується у творі літератури.

Фемінізм у широкому розумінні – не лише як рух, теорія чи методологія, а як певна інтелектуальна платформа – є присутньо критичним. Він може бути і самокритичним, переконує Жанет Річардс у розвідці «The Sceptical Feminist: A Philosophical Enquiry» (вперше оп. 1980) [11]. З цією метою британська дослідниця уводить поняття «sceptical feminist», застосовуючи його передовсім до себе самої. У «битві на два фронти» (саме так вона визначає суть і мету свого дослідження) апропрійований до догматичних положень у теорії фемінізму скептицизм має на меті, на її переконання, його зміцнення. У розлогому аналізі теоретичних засад чимало з усталених феміністичних позицій зазнають ревізії, а це дає змогу, сподівається Річардс, вибудувати обриси нового фемінізму. Розвідка Річардс доводить, що скептицизм може бути ефективною стратегією перегляду усталених позицій, аж до відмови від них, у межах самого фемінізму. Зважаючи на перевидання праці у 2013 році, її набутки до нині залишаються актуальними для феміністичної теорії. Той зміст, який ми вкладаємо у поняття «феміністичний скептицизм», є близьким до того, що його пропонує Річардс, але що його вирізняє – то це полеміка з усіма концепціями, які постулюють завершеність думки, кінецьність суджень про світ. Для феміністичного скептицизму об’єктом сумніву можуть бути як базові ідеї фемінізму, так і його окремі положення.

Тими чи іншими тонкощами феміністичного розмаїття у синхронії чи у діахронії Лессінг ніколи не переймалася, натомість рішуче відмежовувалася від усіх феміністичних концепцій, надто якщо вони зазіхали на її самоідентифікацію, та саме у цій не завжди стриманій полеміці автора і критика народжувалися нові романи, з новими героями, новими конфліктами, які, вибудовували феміністичний скептицизм британської письменниці. Теоретична рефлексія самої Лессінг щодо феміністичної критики постає лише у зв'язку з власними романами, принаймні, нам не відомі міркування авторки щодо теоретичних проблем фемінізму взагалі, а це красномовно засвідчує те, що головним фронтом у цьому поєдинку є оборонний, а не наступальний. Тому було б необачним редукувати феміністичний скептицизм у ранньому романі «Золотий зошит» чи у пізньому – «Ущелині» до спростування тих чи інших програмних тез того чи іншого фемінізму, натомість більш прийнятною формою бачиться діалог з ними, як от щодо способів конструювання гендеру. Слід брати до уваги те, що Лессінг оперує і такими досвідом та знаннями, які традиційно знаходяться поза полем інтересу феміністичної критики.

Тож, пропонуване поняття «феміністичний скептицизм» включає авторську позицію та способи її оприявлення у художніх та нехудожніх творах письменниці. З метою наповнити поняття семантичною насиченістю, нище виокремлено три проблемні вузли. Цим проблемним вузлам ми дали назви.

«Проблема рецепції» пов'язана з невідповідністю між феміністичною ідентифікацією Доріс Лессінг, що її виробила феміністична критика, і власною позицією письменниці. Умовно дослідників Лессінг можемо поділити на два табори; одні послідовно доводять «феміністичну ідентифікацію» письменниці і розглядають її доробок у традиції жіночого письма (R. Rubinstein, G. Greene, E. Showalter, A. Ridout, T. Krouse, P. Perrakis, S. Watkins, J. King), інші – не стільки полемізують, скільки розширюють критичний дискурс новими підходами (E. Bertelsen, D. Walden, M. Galin, D. Waterman). Сама ж Лессінг – передовсім у публічних заявах, у бесідах з критиками та журналістами – дистанціюється від феміністичних визначень. В інтерв'ю Барбарі Елен («Обзервер») у 2001 році вона вже вкотре заявила: «I have nothing in common with feminists», і пояснила чому: «I'm not any kind of traitor to the cause. I've always thought the same way. It's just that, like all obsessively political people, feminists tend to fasten on to someone who they think is one of them. I am always being described as having views that I've never had in my life» [3]. Розмірковуючи над відносинами, що склалися між Лессінг та її феміністичноорієнтованим читачем, канадська дослідниця Еліс Ріду влучно називає їх «непорозумінням та обопільною фрустрацією», хоч і доводить, що вони є взаємовигідними [12, с. 47]. Полеміка розпочалася у 1962 році, коли вийшов друком «Золотий

зошит». Перше покоління жінок-критиків у США розгледіло у романі, за визначенням американської дослідниці Джейл Грін, зразок ««жіночого письма», яке у центр уваги ставить свідомість та тривоги жінки» [4, с. 8]. Грін документує захопленість жінок-науковців у Сполучених Штатах «визначальною роль [Лессінг] у процесі консолідації того руху, який формувався упродовж десятиліття [1960-х]» [ibid.]. Як рупор фемінізму роман прочитували й у наступних десятиліттях.

Феміністична ідентифікація Лессінг для феміністичного критичного дискурсу як у США, так і на батьківщині письменниці – у Великобританії, є загальником, і з року в рік спостерігаємо розгортання цієї перспективи рецепції. Причому, феміністична критика її романів від 1960-х і до початку XXI ст. відображає загальні тенденції феміністичної критики, яка стає більш розмаїтою, еkleктичною і засвоює методи інших напрямів критики, зокрема, структуралізму, лінгвістики, екокритики.

Щодо механізмів у так званій «проблемі рецепції», слід відзначити, що загальнотеоретичним та методологічним підґрунтям феміністичних студій лессінгівського письма з самого початку, на чому завжди наголошували дослідники, є концепція «смерті автора» Ролана Барта, котра, як відомо, редукує авторські інтенції, радше заохочує рецепцію читача. При цьому, символічним вони вважають час виходу роману «Золотий зошит» – 1962 рік, за п'ять років до виходу у світ есею «Смерть автора». Як відомо, переосмислення фігури автора має за наслідок і переосмислення фігури читача.

Вадою феміністичних студій є те, що здійснюваний у межах цієї літературної теорії герменевтичний аналіз текстів, їхня інтерпретація та відшукані приховані значення відбуваються здебільшого у співставленнях із засадами фемінізму як ідеології, а подекуди переростають у таке ж наполегливе бажання отримати свою владу над текстом, що її прихильниці феміністичної критики до цього часу закидали самій авторці.

Критичний дискурс продовжує еволюціонувати і за останні п'ять-десять років колись домінуючий фокус прочитання крок-за-кроком поступається місцем розмаїттю інших прочитань. Запитуваним на сьогодні є «збалансований» підхід до творів Лессінг, а його вироблення вважаємо одним із актуальних пріоритетів лессінгознавства.

«Проблема авторського авторитету» (authorial authority) була і залишається складовою лессінгівського літературно-критичного дискурсу, та це не зняло полемічності, а лише загострило її та вивело за межі власне феміністичної проблематики. Як наслідок, йдеться не стільки про феміністичний градус у її прозі, скільки перевизначається предмет дискусії: «проблема авторського авторитету» або авторських інтенцій – як таких, що є невід'ємними від романів.

З-поміж учасників полеміки щодо ступеню контролю автором смислів своїх творів найбільш різко відгукується американська дослідниця Маргарет Моун Роу. У своїй праці «Боротьба книг: Лессінг та критики» (1994) вона стверджує, що Лессінг виявила неабияку хитрість, виробивши способи впливу на відгук читача на власну художню прозу [13]. У суголосі з іншими дослідниками, Моун Роу називає передмову до роману «Золотий зошит», якою Лессінг супроводила видання 1971 року, найбільш вражаючою спробою контролю.

Як відомо, сама Лессінг виходить з того, що передмова є настановчою щодо закладених у романі смислів. Ось як вона коментує необхідність її написання *post factum*: «[...] nobody so much as noticed this central theme [the theme of breakdown and a way of self-healing], because the book was belittled, by friendly reviewers as well as by hostile ones, as being about the sex war, or was claimed by women as a useful weapon in the sex war» [8, с. 8].

Те, що з точки зору автора є реставрацією справедливості, реабілітацією запрограмованих автором смислів, критикам бачиться по-іншому. Одні такі почали долучати авторські коментарі до своїх інтерпретаційних стратегій і найперше тих, що пов'язані з образом протагоністки Анни Вульф, легітимізуючи статус передмови як такої, що «пояснює» [1, с. 335], інші, феміністки у тому числі, обурилися «інтервенцією [автора] у рецепцію роману» [12, с. 47]. Очевидно, що розбіжність письменниці з феміністичною платформою отримала, окрім світоглядного, ще й методологічний вимір.

Вважаємо, що слід почути голос автора, у тому числі при доборі методології. Виходимо з того, що авторська модель світу переважає над теорією, а автор є свідомим творцем свого твору (навіть якщо Фуко позбавляє автора статусу свідомого творця). Лессінг з самого початку свої наміри, свій власний досвід вплітає у семантичне поле твору, не бажаючи обмежуватись роллю скриптора – того, хто існує аби продукувати, а не роз'яснювати твір. Водночас «включеність» автора у формування смислів твору не передбачає його як монопольного джерела формування смислів.

Усталена методологічна база у лессінгівських студіях є на тепер предметом дискусії. Керуючись якраз засадами відкритості, множинності змістів, пропонується концепція додасть нової якості цій полеміці. Скептицизм має безпосереднє відношення до Лессінг (про це далі детальніше), тож він підготує ґрунт для інших прочитань. Розмова про скептицизм автора та способи його оприявлення у тексті передбачає наявність категорії автора у тих значеннях, які є ближчими самій Доріс Лессінг.

«**Проблема недооцінки**» пов'язана безпосередньо з «проблемою рецепції», про яку йшлося вище. Окрім цього, вона має два виміри: географічний та текстовий. Хоча письменниця переїхала до Лондона у 1949 році і прожила у цьому місті аж до своєї смерті у листопаді 2013, у Великобританії вона здобула

менше уваги з боку літературознавців – якісно та кількісно. Але й у цих, хай і нечисленних студіях, є свої віхи. У 1980-х – це насамперед дослідження фахівця з жіночої прози, редактора «The Cambridge Guide to Women's Writing in English» (1999 рік) Лорні Сейдж – «Доріс Лессінг» (1983), присвячене різноманітним аспектам прози письменниці [14]. Розвідка Дженет Кінг 1989 року збагачує літературно-критичний дискурс новітніми набутками злуки фемінізму та психоаналізу [6].

У 2007 році на Другій міжнародній лессінгівській конференції у Лідсі наголошувалося на необхідності повернення лессінгознавства на батьківщину. Британські літературознавці поки не поспішають і на загал пасивно сприймають заклики розпочати «переоцінку» доробку своєї співвітчизниці. Конференцію в університеті Плімута восени 2014 року можна розглядати як наближення до очікуваного пожвавлення в академічному світі. Тим часом лессінгівські студії у США та у Канаді, по-перше, є численнішими, і, по-друге, саме у Сполучених Штатах засновано Товариство Доріс Лессінг, яке є афілійованою організацією МЛІА. У XXI ст. спостерігаємо ще одну тенденцію: неангломовний академічний простір охоче читає нові та перечитує «програмні» твори Лессінг.

Варто акцентувати і проблему корпусу текстів, з якими працюють дослідники. Лессінгознавство охоче звертається переважно до ранніх романів автора, щоправда в останні роки спостерігається тенденція до розширення «канону», який включає і менш вивчені твори.

Окреслені в загальних рисах проблемні вузли лессінгознавства створюють передумови для пропонованої нової перспективи прочитання творів британської письменниці. В осерді дослідницького інтересу «феміністичний скептицизм» ставить якраз ту інтелектуальну позицію, якою Лессінг відповіла на виклики сьогодення, – позицію скептика.

Свою скептичну настанову вона задекларувала на початку літературної діяльності. В есеї 1957 року «The Small Personal Voice» вона пише: «Words, it seems, can no longer be used simply and naturally. All the great words like love, hate; life, death; loyalty, treachery; contain their opposite meanings and half a dozen shades of dubious implication. *Words have become so inadequate to express the richness of our experience* that the simplest sentence overheard on a bus reverberates like words shouted against a cliff. *One certainty we all accept is the condition of being uncertain and insecure.* It is hard to make moral judgments, to use words like good and bad» [7, с. 9, підкреслено мною]. Рефлексія розпочинається із наміру протиставити сучасний роман та роман XIX ст. – «найвищу точку літератури». Предметом уваги стають питання репрезентації та «реальності», і, зокрема, (не)адекватності слів у «передачі багатства досвіду» (до слова, Анна Вулф у «Золотому зошиті» про-

понує яскравий візуальний троп на позначення цієї кореляції: «стоншення мови супроти насиченості нашого досвіду» [8, с. 273]). Далі думка про «неадекватність» мови переростає в епістемологічний сумнів щодо певності (certainty) знання взагалі. Нарешті, останні два речення фіксують підсумкове твердження автора: «Єдине, чого ми всі певні, то це якраз стану того, що ми є непевні». Хоч Лессінг не вживає поняття «скептицизм» експліцитно, імпліцитна конотація є очевидною. Фінальне судження у процитованому фрагменті відсилає до Сократа, а саме – до ключового принципу, якого він дотримувався: я знаю, що я нічого не знаю.

Ричард Попкін, автор численних праць з генези скептичної традиції, які вже стали хрестоматійними, пов'язує Сократа з тією формою скептицизму, яку прийнято називати «академічним скептицизмом». Це стверджувальна форма скептицизму на відміну від нестверджувальної, як от піронізм, яка не передбачає будь яких тверджень [10 с. 54]. Так само як Сократ, Лессінг не відкидає можливості суджень (у тому числі моральних). Філософ-скептик та письменник-скептик мають певну природну схожість, але можливості, які є у розпорядженні кожного з них, – різного ґатунку. У процесі пошуку істини скептичний розум філософа оцінює валідність знань, виявляючи слабкість аргументів, у той час як скептичний розум письменника, «озброєний» уявою, процес вивчення світу поєднує з глибоким естетичним переживанням та важкою працею добору слів «[...] що містять з півдюжини відтінків подвійних значень», за словами Лессінг [7, с. 9]. До слова, власне про цю важку працю йдеться у романі «Золотий зошит».

Крім того, так само як Сократ, котрий був певен, що невивчене життя не вартує жити [10, с. 49], Лессінг скрупульозно аналізує життя, наголошуючи на винятковій цінності досвіду у процесі написання художнього твору. До слова, категорія досвіду є однією з центральних і незмінних у її естетиці від 1950-х до 2000-х рр.

Ще одна риса, яка поєднує Лессінг та Сократа, – обоє були харизматичними особистостями, публічними фігурами, мали багато прихильників та ворогів. Упродовж років вона різко критикувала президента Зімбабве Роберта Мугабе та його режим, який зруйнував країну, і через активну громадянську позицію їй відмовляли у в'їзді до рідної країни².

Насамкінець – не в якості аргументу, радше доповнюючої деталі. Коли у 2007 році Доріс Лессінг вручали нобелівську премію, в узагальненому

² Змінне ставлення Лессінг до суспільно-політичних процесів у рідній країні (точніше у рідних країнах) та у світі теж можна розглядати як практику скептичного мислення. Згадати б нетривале, але від того не менш резонансне членство Лессінг у компартії Великої Британії і відмову від нього.

висновку Шведської Академії її професійні здобутки визначили так: «тій, що оповідає про *досвід жінок, і зі скептицизмом, пристрастю і пророчою силою* піддає розгляду розділену цивілізацію» (підкреслено мною). Скептицизм Лессінг є засадничою світоглядною настановою і своєрідним письменницьким поглядом.

Діапазон значень та визначень, з яким дослідники пов'язують поняття скептицизму, сам по собі створює фундамент для сумніву [5, с. 4]. Окрім уже згаданого Сократового спадку, доречними бачаться і міркування Т.С. Еліота в есеї про Паскаля, в якому скептицизм визначається за результатом його імплементації. Як стверджує Еліот, один різновид скептицизму зупиняється на сумніві, інший завершується запереченням, третій прямує до релігійної віри та інтегрується у систему вірувань, яка долає його межі [2, с. xv]. У свою чергу Вільям Гемлін визначає скептицизм як «[...] невгамовний дух сумніву (questioning): завжди критичне ставлення до всіх догматичних чи доктринерських позицій, що поєднується з імпліцитним, неперервним захистом неупередженого запиту (enquiry)» [5, с. 5].

«Сумнів», «дух сумніву», «завжди критичне ставлення до всіх догматичних позицій» – усі ці термінологічні визначення скептицизму передбачають (а) наявність певної догматичної позиції і (б) умови, що ця позиція ставиться під сумнів.

Визначення, запропоноване британським ученим Фредом Паркером, є ще ширшим. У праці «Скептицизм та література» скептичне мислення розглядається як практика чи процес, «гра розуму», що лише наближається до ствердження [9, с. 2–3]. Паркер відзначає бажаність синтезу, способу інкорпорування скептичної обізнаності щодо плюральності та артикуляції чітких відчуттів (perceptions), які можуть бодай сподіватися на загальне схвалення [ibid.].

На разі не вироблено літературно-критичного визначення скептицизму, розбудова теоретичного підґрунтя триває, але навряд чи може бути універсальне термінологічне визначення, удатне до будь-яких літературних ужитків. Пропоноване поняття «феміністичний скептицизм» є одним із проявів скептицизму як інтелектуальної настанови британської письменниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бредбері, Малколм. Британський роман нового часу / Пер. з англ. Віктора Дмитрука. – Київ: Ксенія Сладкевич, 2011. – 480 с.
2. Eliot, Thomas S. Pascal's Pensées. Introduction by T.S. Eliot. – New York: E. P. Dutton & Co., Inc. 1958. С. vii-xxi.
3. Ellen, Barbara. "I have nothing in common with feminists. They never seem to think that one might enjoy men." The Observer 9 Sept. 2001. Available at <http://www.guardian.co.uk> [date of access: 25.03.2014]

4. Greene, Gayle. Doris Lessing: The Poetics of Change. – Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1994.
5. Hamlin, William M. Tragedy and Scepticism in Shakespeare's England. (Early Modern Literature in History). – New York: Palgrave Macmillan, 2005.
6. King, Jeannette. Doris Lessing (Modern Fiction). – London: Edward Arnold, 1989. – 128 с.
7. Lessing Doris. A Small Personal Voice: Essays, Reviews, Interviews. Ed. Paul Schlueter. – London: Flamingo-Harper, 1994.
8. Lessing, Doris. The Golden Notebook. – London: Harper Perrenial, 2007.
9. Parker, Fred. Scepticism and Literature: An Essay on Pope, Hume, Sterne, and Johnson. – Oxford: Oxford University Press, 2003.
10. Popkin, Richard H. – Avrum Stroll. Skeptical Philosophy. – New York: Prometheus Books, 2002.
11. Richards, Janet Radcliffe. The Sceptical Feminist: A Philosophical Enquiry. – L.: Routledge, 2013 (1st publ. in 1980). – 306 с.
12. Ridout, Alice. Contemporary Women Writers Look Back. – London: Continuum, 2010.
13. Rowe, Margaret Moane. Doris Lessing (Women Writers). – London: Palgrave MacMillan, 1994. – 152 с.
14. Sage, Lorna. Doris Lessing. – London: Methuen, 1983.
15. Waterman, David. Identity in Doris Lessing's space fiction. – New York: Cambria Press, 2006.
16. Watkins, Susan – Alice Ridout. "Introduction." Doris Lessing: Border Crossings. (Continuum Literary Studies). Eds. Susan Watkins and Alice Ridout. – Continuum, 2009. – С. 1–14.

Мирошниченко Л.Я., канд. филол. наук, доц.
КНУ им. Т. Шевченко, Киев

ФЕМИНИСТИЧЕСКИЙ СКЕПТИЦИЗМ ДОРИС ЛЕССИНГ

В статье представлено новое понятие – «феминистический скептицизм» – в связи с проблемой формирования теоретического фундамента литературного скептицизма в современном английском романе. Феминистический скептицизм Д. Лессинг обозначает интеллектуальную установку британской писательницы, актуализированную в ее произведениях, целью которой является преодоление догматизма феминистической мысли.

Ключевые слова: феминистический скептицизм, скептицизм, «смерть автора», авторский замысел, английский роман.

Miroshnychenko L., PhD, Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

FEMINIST SCEPTICISM OF DORIS LESSING

This article introduces a new notion, 'feminist scepticism,' which is one of the attempts to theorize literary scepticism in modern English novel. D. Lessing's feminist scepticism is viewed as an intellectual practice, implemented in her writing, that aims at questioning some dogmatic assumptions of a feminist thought.

Key words: *feminist scepticism, scepticism, The Death of the Author, authorial intentions, English novel.*

УДК 82.02/.09

Муқан А. С., здобувач,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОЗА ЗРІЛОГО МОДЕРНІЗМУ

Стаття присвячена визначенню й аналізу поняття «мистецький експеримент» та похідного від нього – «експериментальна проза». Також розглядаються особливості експериментальної прози доби зрілого модернізму.

Ключові слова: *онауковлений експеримент, мистецький експеримент, модернізм.*

Модернізм як культурно-історичне явище кінця XIX–XX ст., яке становить складний комплекс літературно-мистецьких тенденцій, ґрунтовно досліджується вітчизняними та зарубіжними літературознавцями протягом останніх 20 років. Однак особливості експериментальної прози зрілого модернізму ще не здобулися на окреме наукове дослідження. Тому тема нинішньої статті є актуальною та перспективною.

Серед літературознавців немає єдиної думки щодо визначення поняття експерименту в літературі та як наслідок – експериментальної прози. Однак принцип, що лежить в основі тлумачення цього поняття, загальноприйнятій – усвідомленість і цілеспрямованість дії заради перевірки відомого чи створення нового.